

Paul Alvre
(Tartu)

SOOME KEELE *i*-TÜVEDE MITMUSE VORMISTIK

Lühiülevaade soome keele *a*-*ä*- ja *e*-tüvede mitmuse vormistikust on ilmunud "Fenno-ugristica" eelmiseis numbreis (15, 16 ja 17). Siin jätkub kokkusurutud vormis mitmuse obliikvakäänete tüüpide vaatlus, kusjuures eraldi tõstetakse esile *i*-tüvede kõige diferentseerituma arenguga käänded — genitiiv, partitiiv ja illatiiv. Soome keele mitmuse vormide detailse analüüsi leiab lugeja siinkirjutaja käsikirjalises doktoriväitekirjast "Morfologis-äännehistoriallinen tutkimus monikkovartalon muodostuksesta suomessa verrattuna sukukieliin" [Tartu, 1965, 1 122 lk.]. *i*-tüvedele on seal pühendatud u. 80 lehekülge (lk. 688–767).

Mitmuse tunnuse *i* liitumisest tüve *i*-le tekkis läänemeresoome aluskeeles diftong *ji*, mis murdeti säilis, murdeti muutus *i* kaudu *i*:ks. Viimane on põhjaks *i*-lisele esinemusele. Seevastu mitmuse tüves esinev *i* ja *ei*, *ē*, *e* lähtuvad *ji-st* ega mitte *i-st* (nagu on arvanud M. Rapola jt.). Muutus *i* > *ei* pole foneetiliselt võimalik, küll aga *ji* > *ei*. Mõnedes soome murretes esinev paradigmaatiline vaheldus *i*: *i* viitab lähtetüübile *keppiiksi:* *keppiä* (suletud silbis *ji*, lahtises *i*). Oluline on, et seoses vepsa *i*-tüveliste verbivormidega (*ot'in* 'võtsin': *ot* 'võttis') on vaheldust *ji:* *i* pidanud võimalikuks ka L. Posti (rekonstrueerides läänemeresoome aluskeeles vormideks *öttijn:* *otti*).

Röhuta asend. 1. Enamikus soome murretes lõpeb mitmuse tüvi lühikeste *i*-ga: satY *kepillä* 'keppidel' jt.

2. *i* (< *ii*) (murdeti ka *i*: *i*): pL *säkiiksi* 'kottideks'; hS (Loppi) *sirpist* 'sirpidest', kuid *sirpinä* 'sirpidena' jt.

3a. *ei* (< *ii*) on omane osale läänesoome murretele: smE *lakeinnes* 'sinu mütsidega' jt.; — b. *ē* (< *ei*): hL *papēl* 'kirikuõpetajatel'; — c. *e* (< *ei*): pK *kelellä* 'lumeteedel' jt.

4. Tugevaastmeline mitmus: a. *i* Soome lahe piirkonnas ja Põhja-Soomes: vL *säkkiissä* 'kottides', pP *tukkilla* 'palkidel' jt.; — b.

ei ainult Põhja-Soomes: pP *kainalokeppeillä* 'karkudega' jt.

5. *loi-*, *loi-*mitmus sageli kasutusel idamurdeis: sL *tissilöistä* 'tissidest' jt.; — (*öi* > *öè*) sIv *keppilöelle* 'keppidele'; — (*oi* > *oe*) *vankiloelle* 'vangidele'.

Vanas kirjakeeles lõpeb mitmuse tüvi sageli *ei-*ga: Agr. *Fangeille* 'vangidele' jt. Trükiveana või juhusliku *e* < *ei-*näitena: Hemm. *teinestä* 'kerjusõppureist, abivaimulikest'. *i-*line mitmus on teataval määral omane vanimaile kirjanikele (peamiselt Agricola) ja kirjakeele traditsioonist sõltumatule Kollaniusele: Agr. *Caikista synnistä* 'kõikidest pattudest', Koll. *Laista* 'seadustest' jt.

Praegune kirjakeel viljeleb ainult *ei-*mitmust: *lokeilla* 'kajakatel', *insinööreillä* 'inseneridel'. Mõned luuletajad (näit. E. Leino) on harva kasutanud ka *loi-*mitmust, mida peetakse üldiselt murdeliseks.

Rõhuline asend. Murdeesinemus on sama kui rõhutus asendis:

1. *i*: hK *paperis* 'paberites' jt. Edelamurretes esineb *i* harva essivikujulises komitatiivis, mis võib algselt olla ainsuslik: *vankkurinas* 'sinu vankriga'.

2. *i* (< *ii*) samadel murdealadel kui kahesilbilistel sõnadel: hK *kaupunķis* 'linnades' jt.

3a. *ei* (< *ii*) omane mõnedele läänemurretele: smE *anopeis* 'ämmades' jt.; — b. *e* (< *ei*) edelamurdeis: *anopell* 'ämmadel'

4. *loi-*, *loi-*tunnus liitub ainsuse nominatiivile (ka lõpukaolisele) vI *lākārōil* 'arstidel' jt.

Vanas kirjakeeles domineerib *ei-*mitmus: Hemm. *mes-tareix* 'meistriteks' jt. *i-*lisi vorme, mis on küllaltki tavalised näit. Kollaniusel, võib harva kohata ka edelamurdelistes tekstides: Westh *toinen rōffuāristä* 'teine röövleist'.

Praegune kirjakeel viljeleb süsteemikindlalt *ei-*mitmust: *kaupungeissa* 'linnades', *prokuraattoreilla* 'prokuröridel'.

Genitiiv

Rõhuta asend. Lähtetüüpideks ainsusetüveline *sirppiiden ja mitmusetüveline *sirppiiden.

1a. *-iden* (< *-iden*) läänemurdeis: satY *tukkiēn* 'palkide' jt.; — b. *-yje(n)* (*δ* kohal sürdehäälik *j*): smE *lakkijē(n)* 'mütside' jt.

2. *-in* (< *ien* << *-jiden*) on tüüpiline idamurdeile: sL *pappin* 'kirikuõpetajate' jt.

3. *ei-*mitmuse genitiive: *a₄ -ejen* esineb harva: satY *pappejen* 'kirikuõpetajate' jt. On oletatud (P. Virtaranta) *e-*tüvede analoo-

giat, kuid mitmusetüvelise genitiivi puhul peaks olema võimalik ka häälikuseaduslik areng: *pappüden > *pappeiden* > *pappejen*; — b. *-ein* samuti ainult aladel, kus *ii* > *ei*: smE *tättcin* ~ *tüdein* 'tädi-de' jt. *ei* on üldistunud genitiivi teistest mitmuse käänetest; — c. *-e* (< *-ein*): smE *trenkke* 'sulaste'.

4. *-tten-*, *-tcn-* ja *-hen-* lõpulised genitiivid ainsuse- ja mitmusetüveliste kontaminatsioonidena: a. *-tten-*: *-itten*: To *ministeritten* 'ministrite' jt.; — *-eitten*: smE *sirpeitten* 'sirpide'; *-etten*: smE *trengetten* 'sulaste'; — b. *-te(n)*: *-iten* (*-in* + *-ten*): hK *keppiten* 'keppide'; — *-ete*: smE *tättete* (< *tätteiten* = *tättein* + *-ten*) 'tädi-de'; — c. *-ihe(n)* (*-in* + *-hen*) genitiiv-illatiivina: vI *tappihe* 'tappide'.

5. *loi-*, *loi-* mitmuse genitiivid: a. *-jen*: sEv *renkilöijen* 'sulaste'; — b. kontraheerunud käändelõpuga vormid: sav *keppilöin* 'keppide' jt. (*-löjen* > *-löin* tüüpide *täilöin*, *jalkoin* mõjul); — c. *-he(n)* kagumurdeis: vI *Pennilöihe* 'pennide' jt.; — sIv *sirppilöehen* 'sirpide'; — d. (harva): sEv *renkilöiten* 'sulaste'.

Vana kirjakeele reeglipärased genitiivid on ainsusetüvelised.

1a. *-icen*, ?- *-ijen* (harva): Agr. *syndien* 'pattude', *tautijen* 'haiguste' jt.; — b. *-iden* kolmesilbiliste sõnade analoogial neljasilbilises tüves: Elim. *Apostolidhen* 'apostlite'.

2. *-in* harva esineva idamurdelise genitiivina: Agr. *syndijn* 'pattude' jt.

3a. *-ein* vana kirjakeele üldisima esinemusena; nõrgaastmelised vormid kitsalt edelamurdelise päritoluga; Agr. *Syndein* ~ *Synnein* 'pattude', Flor. *Sacramentein* 'sakramentide' jt.; — b. *-eiden*: Agr. *Fangeiden* 'vangide', *Apostoleidhen* 'apostlite'. Kahest seletusvõimalusest (1. *-eiden* < *-üiden*, 2. *-ein* + *den*) näib järgmine usutavam, sest *den-* lõpulised kontaminatsioonid esinevad Agricolal teistestki sõnatüüpidest (*pyhein* + *-den* = *pyheiden* 'pühade' jm.) väga sageli; — c. *-eden* esineb harva vanimates tekstides: Agr. *Pappedhen* 'kirikuõpetajate' jt. Et *ei* > *e* pole vanem kui *δ* > *φ*, seepärast kas trükiviga (pro *Pappeidhen*) või pigemini edelamurdeist tuntud tüübi *pappe* + *-den* kontaminatsioon; — d. *-ejen* (< *-eiden*): Westh *synneies* 'sinu pattude', millele häälikuliselt vastab eespool käsitletud satY *pappejen* 'kirikuõpetajate'; — e. *-en* tõenäoliselt trükiveana (pro *-ein*): Agr. *synden* 'pattude'. Konsonanttüveline vorm tüübi *isänten* 'isandate' eeskujul tuleb vaevalt kõne alla.

4. *-tten-* ja *-ten-* lõpuliselt genitiive on viljeldud kolmesilbiliste sõnade eeskujul vaid neljasilbilistest tüvedest: a. *-tten*: *-itten*: Agr. *Basunaritten* 'pasunapuhujate' jt.; *-eitten*: Agr. *Apostoleitten* 'apostlite'; — b. *-ten* (= *-tten*): *-iten*: Elim. *Apostoliten* 'apostlite' jt.; *-eiten*: Agr. *Apostoleiten* 'apostlite'.

Praegusesse kirjakeelde pändunud *ein*-lõpuline genitiiv on arhailise või kõrgstiili varjundiga. Liitsõnu arvesse võtmata kasutatakse vaid *ien*-lõpulisel vormel: *ristien* 'ristide', *insinöörien* 'inseneride'. Erandiks on neljasilbilised sõnad, millel kaasrõhk asub teisel silbil. Nendest on *ien*- ja *ein*-lõpu lisaks võimalik ka kolmesilbiliste *eiden*- ~ *citten*-tüüp, näit. *professorien* ~ *professorein* ~ *professoreiden* ~ *professoreitten* 'professorite'. *den*- ~ *tten*-lõpp liitub ka luulekeele *loi*-, *loi*-tüvele: *ristilöiden* ~ *ristilöitten* 'ristide'.

Rõhuline asend. Lähtetüüpideks ainsusetüveline *jōmariiden ja mitmusetüveline *jōmariiden.

1a. *-i en* läänemurdeis: hE *tuamarien* 'kohtunikude' jt.; — *-ian*, *-iän* (< *-ien*): hK *paperian* 'paberite'; — b. *-ijen* (*j* siirdehäälik; murdeti võimalik ka $\delta > j$): pK *enkelijen* 'inglite' jt.

2. *in* (<< *-iiden*) peamiselt idamurdeis: sP *kaupuntiin* 'linnade' jt.

3a. *-eijen* (<< *-iiden*): pK *kuohareije(n)* 'kohitsejate', milles tõenäoliselt häälikuseadusandlikult $\delta > j$; — b. *-ein* (murdealadel, kus $\ddot{u} > ei$): hL *tuamarein* 'kohtunikude' jt.

4. *-tten*- ja *-hen*-lõpp liitunud ainsuse või mitmuse tüvele: a. *-tten*: — *-itten*: hL *tuamaritten* 'kohtunikude' jt.; *-eitten*: smE *anopeitten* 'ämmade' jt.; — *-etten*: smE *anopetten* 'ämmade'; — b. *-ihen*: sLv *rinkel'ihen* 'kringlite'.

5. Konsonanttüveline smE *juomarten* 'joomarite' on tekkinud *e*-tüvelise tüübi *sankarten* eeskujul.

6. *loi*-, *loi*-mitmus: a. *-je(n)*: sL *kaupuntloije(n)* 'linnade'; — b. kontraheerunud käändelõpuga vormid: sLv *rinkel' l' öin* 'kringlite' jt.; — c. *-hen* (kahesilbiliste sõnade eeskujul): sLv *papetloihen* 'paberite' jt.; — sLv *juomariloehen* 'joodikute'.

Vana kirjakeel. 1. Ainsusetüvelises tüübis on vanimail kirjanikel lõpp *-den* vahel säilinud: Elim. *Riddariden* 'rüütlite' jt. — 2. *-ien* (< *-iden*) küllaltki harva esinevana: Agr. *Domarien* 'kohtunikude' jt. — 3. *-in* idamurdelisena Agricola: *Prophetin* 'prohvete'. — 4. *ei*-mitmuses: a. *-eiden* harva: Mart. *nabureidhen* 'naabrite'; — b. *-ein* (kahesilbiliste sõnade eeskujul): piibel (1642) *Caupungein* 'linnade' jt.; — 5. Edelamurdelise päritoluga on *tten*-, *ten*-, *ttein*- ja *tein*-lõpuga kontaminatsioonid: a. *-tten*: — *-itten* vana kirjakeele soosituima genitiivitüübina: piibel (1642) *Kaupungitten* 'linnade' jt.; — *-eitten* esineb palju harvemini: Agr. *Sangareitten* 'sangarite' jt.; — b. *-ten* (? = *-tten*): *-iten*: Agr. *röweriten* 'röövlite'; — *-eiten* Agr. *Engelaiten* 'inglite'; — c. *-ttein*- ja *-tein* lõpud on eriti haruldased: Agr. *Engelittein* 'inglite', *Sangarittein* 'sangarite'.

Praegune kirjakeel soosib *ien*-lõpuga vorme, näit. sõ-

nast kaupunki 'linn' on esinemissagedus: kaupunkien 90,6 % — kaupungeiden, kaupungeitten 9,4 %. —ein—lõpuga ja konsonanttüvelised genitiivid (*sankarien ~ sankarten* 'sangarite') on omased peamiselt luulekeelele.

Partitiiv.

Rõhuta asend. Lähtetüübiks on murdeti *sirppiδā, teisel *sirppijδā.

1. i—lise tüve partitiivivariantides on vahe ainsuse ja mitmuse vormide vahelt kadunud: a. —*i_ca*, —*i_cā* paiguti läänemurdeis: hS *merkkä* 'märke' jt.; — b. —*ija*, —*ijā* (*j* on sirdelhäälik): sIv *sirppiä* 'sirpe' jt.; — c. —*ie* (< —*ia*, —*iā*): sLäv *pelie* 'mänge'; — d. —*i*, —*ii*: smAL *hailii* 'silke' jt.

2. ei—mitmuse partitiivid taanduvad vahetult tüübile *sirppeidā: a. —*eja*, —*ejā*: satA *nūrkejā* 'rusikaid' jt.; — b. —*ei* (< —*eja*, —*ejā*): smE *merkei* 'märke' jt.; — c. —*e* (< —*ei*): smE *vāte* 'vääte'; — d. —*ta*, —*tā* (pärit rõhulisest asendist) esineb peamiselt possessiivsuffixilistes vormides: smE *lake(i)tan* 'tema mütse' jt.

3a. *loi*—, *loi*—mitmuse puhul on *ta*—, *tā*—lõpp kaasrõhulise silbi järel ootuspärane: sJv *tükkilöitā* 'suurtükke' jt.; — smM *GonstloeDa* 'kunsttükke' jt.; — b. dentaalita lõpp (tüübi *koiloi* mõjul): sav *koriloi* 'korve' jt.

Vanas kirjakeeles domineerivad ei—mitmuse dentaalita partitiivivormid. 1a. —*eja_cejā*: Westh *synneä* 'patte', Raum. *Sacramenteijā* 'sakramente' jt.; — b. lõpukaolised partitiivid esinevad suhteliselt harva: Mart. *Swennei* 'rootslasi' jt.; — veelgi haruldasemad on *ta*—lõpuga vormid: Raum. *Lutheraneita* 'luterlasi' jt.

2a. i—liste vormide puhul on üldisim *i_ca*—, *i_cā*—lõpuline partitiiv: Agr. *Syndie* 'patte' jt.; — b. —*i* eelmise tüübi paralleelina: Agr. *Mercki* 'märke'.

Praeguse kirjakeele partitiivid on *eja*—, *ejā*—lõpuga: *sirppejä* 'sirpe', *karamelleja* 'kompvekke'. Ainult sellistest neljasilbilistest võõrsõnadest, millel kaasrõhk asetseb teisel silbil, on võimalik ka *ta*—, *tā*—lõpp, näit. *professoreita ~ professoreja*.

Rõhuline asend. i—lise mitmuse partitiivid taanduvad algtüübile *jōmarita või *jōmarjita.

1a. Ootuspärase *ta*—lõpuga partitiivid on murdeis haruldased: To *paperita* 'paberid'; — b. TütS *sūtarita* (< —*jita*) 'kingseppi'.

2. Domineerivad rõhutust asendist lähtunud dentaalita partitiivi variandid: a. —*i_ca*, —*i_cā* sat³ *tervatūnnūri_cā* 'tõrvavaate' jt.; — b.

-ija, -ijä (j siirdehäälik) : sIv *juomarija* 'joomareid' jt.; -- c. -i (< -ia, -iä) : *piirtiputeli* 'piirituspudeleid'.

3a. ei-mitmuse partitiivides on *tu-*, *tä-* lõpp sageli säilinud: pP *tynnyreitü* 'vaate'; -e (< ei) : smE *täpetet* 'tapeete'; -- b. harvemini dentaalita lõpud kaheasilbiliste sõnade eeskujul: smE *sardinejas* 'tema sardiine' jt.; -- -ei (< -eja) : smE *sardinei* 'sardiine'; -- -ë (< -ei) : hL *nakarë* 'krõmpsutajaid'; -- -e (< -ei) : smE *lukkare* 'kõstreid'.

4. loi-, löi-mitmus. a. Dentaalita lõpp on rõhutu silbi järel ootuspärane: sav *Juomarilloi* 'joodikuid' jt. -- b. Sagedamini kasutatakse siiski *tu-*, *tä-* lõppu *sirppilöitü* 'sirppe' -tüübi eeskujul: sIv *juomariloita* ~ *juomariloeta* 'joodikuid' jt.

Vanas kirjakeeles on *t(a)-*, *t(ä)-* lõpp eriti hästi säilinud. Enamikul juhtudel ei-mitmus: Hemm. *Caupungeit* 'linnu' jt.; -e (< ei) : Mart. *penningetä* 'penne'; -i-line mitmus: Koll. *Borghmestarita* 'bürgermeistrid'.

Dentaalita partitiivitüüp on rõhulises asendis haruldane: Sor. *Tyrannei* 'türanne' jt.

Praegune kirjakeel jätkab *tu-*, *tä-* lõpu soosimise traditsiooni: *naapureita* 'naabreid' 77,5 % -- *naapureja* 22,5 %. Ilmseks erandiks on sõna *kaupunki* 'linn', millest *kaupunkeja* 100 %. Dentaalita lõpp on veel ainuline nendest kolmesilbilistest võorsõnadest, millel kaasrõhk asetseb teisel silbil: *balladeja* 'ballaade', *rekryyttejä* 'rekruteid' jne. Siia rühma kuulub ka viiesilbiline sõna *ateriointeja* 'söömingud', millest vormi *aterioinneita* tugeva kaasrõhu tõttu 4. (ega mitte 3.) silbil ei kasutata.

Illatiiv.

Rõhuta asend. 1a. *sirppihein > -*in* (enamikus murdeis) : sP *sirppiin* 'sirpidesse' jt.; -- b. *h*-lised illatiivid on *i-* või *i-* tüvega: satY *klasihin* (mitte -*in* + -*hin*) 'klaasidesse' jt., *mökkihin* 'majahüttidesse' jt.

2. ei-mitmus: a. ootuspärane kontraheerunud *ein-* vorm esineb harva: hL *mökkein* 'majahüttidesse' jt.; -- b. *h*-lised illatiivid *h* kadualadel rõhulise asendi mõjul: -*hin* : smE *tädeihin* 'tädidesse' jt.; -- metateesijuhuna pK (*tansseihin* >) *tanshein* 'tantsudesse'; -- (*ei* > *e*) smE *trengihin* 'sulastesse'; -- -*hin* (-*in* + -*hin*) : satA *risteihin* 'ristidesse' jt.; -- c. *s*-illatiivid (põhjaks kontraheerunud *ein-* vorm): -*sse* : smE *papeisse*; -- -*sin* : hE *pappeisin* 'kirikuõpetajatesse'; -*sin* : hL *vintteisän* 'pööningutele'; -*ssi* : (*ei* > *e*) smE *pelessi* 'mängudesse'; -- -*s* : smE *lake(i)s* 'mütsidesse'; -- -*sa-* possessivsufiksi ees: smE *lake(i)san* 'tema mütsidesse'.

3. loi-, löi-mitmus: a. -*hen* sIv *trükkilöihen* 'suurtükkidesse'; -- (*öi* > *öe*) sIv *sirppilöihen* 'sirpidesse'; -- b. -*hin* : sEv *talliloihin*

'tallidesse'; -- (ōi > öe) sLv *sirpplõehin* 'sirpidesse'; -- -h : sav *säkkiõih* 'kottidesse'; -- c. kontraheerunud lõpp (pärit rõhuta silbi järel): vI *kuppiloi* 'tassidesse' jt.; -- d. s-illatiiv esineb *loi-*, *loi-*mitmuses väga harva: vI *pennilõisii* 'pennidesse'.

Vanas kirjakeeles on esindatud nii h-line kui kontraheerunud käändelõpuga illatiiv: -hin : Agr. *syndihins* 'tema pattudesse'; -- (ci ≡) Westh *syndcihin* 'pattudesse'; -- (ci > c) Agr. *syndehin* 'pattudesse'. Kontraheerunud käändelõpu puhul domineerib ein-lõpuline tüüp: Hemm. *uhrcin* 'ohvritesse' jt.; -- Agr. *syndijn* (< -ihin) 'pattudesse'.

Praegune kirjakeel kasutab ei-tüve h-list tüüpi: *sirppeihin* 'sirpidesse', *artikkeleihin* 'artiklitesse'.

Rõhuline asend: h säilimine kaasrõhulise silbi järel on ootuspärane: 1a. pL *juomarühin* (i < ü) 'joodikutesse'. Sellest tuleb eristada arvatava kontaminatsioonijuhuna hK *kaupunkiin* (-in + -hin) 'linnadesse'; -- sisekaojuhuna Ke *tunturhin* 'tundraatesse'; -in + -hen kontaminatsioonina: sLv *rinkelhe* 'kringlitesse'; -- b. -in ((< -ihin) rõhutu asendi analoogial: sP *kaupuntiin* 'linnadesse' jt.

2. ei-mitmus: a. -hi(n) smE *anopeihin* 'ämmadesse' jt.; -- (ei > e) smE *vellingehi* 'kõrtidesse'; -- b. ein-lõpuga kontraheerunud vormid rõhuta asendi analoogial: pP *sütarein* 'kingseppadesse' jt.; -- s-illatiive: -- -sin : hL *näpureisin* 'naabritesse'; -- -s : smE *lukkare(i)s* 'kõstritesse'.

3. loi-, loi-mitmus: a. ootuspärane h > φ esineb harva: aür *putelilloi* 'pudelitesse' jt.; -- b. h-line tüüp kahesilbiliste sõnade mõjul: -he(n) : sLv *rinkel' l' õihe* 'kringlitesse' jt.; -- (oi > oe) sLv *juomarilõehin* 'joodikutesse'; -- hi(n) : sL *kaupu'n' tloih* 'linnadesse'; -- (oi > oe) sLv *juomarilõehin* 'joodikutesse'; -- -h : sav *juomarilloih* 'joodikutesse'.

Vana kirjakeel. Kaasrõhulise silbi järel h ≡ : Kol. *Clõstarihin* 'kloostritesse'; -- ei-mitmus: Agr. -- *Caupungeihin* 'linnadesse' jt.

Praegune kirjakeel viljeleb ainult ei-list varianti: *papereihin* 'paberitesse'.

Lühendid

Agr. = Agricola, Elim. = Elimaeus, hE = Edela-Häme murre, Hemm. = Hemminki, hK = Kagu-Häme murre, hL = Lõuna-Häme murre, hS = Kesk-Häme murre, Ke = Kemijõe murre, Koll = Kollanius, Mart. = Martti, pK = Kesk-Pohjanmaa murre, pL = Lõuna-Pohjanmaa murre, pP = Põhja-Pohjanmaa murre, Raum. = Raumannus, satA = Ala-Satakunta murre, satY

= Ylä-Satakunta murre, sav = Savako murre, sEv = Edela-Savo välisrühma murre, sIv = Ida-Savo välisrühma murre, sL = Lõuna-Savo murre, sLv = Lõuna-Savo välisrühma murre, sLäv = Lääne-Savo välisrühma murre, smAL = Alam-Luuga murre, smE = soome edelamurre, smM = Kesk-Skandinaavia metsasoomlaste murre, Sor. = Sorolainen, sP Põhja-Savo murre, To = Torniojõe murre, TütS = Tütarsaare murre, vI = Viiburi idamurre, vL = Viiburi läänemurre, Westh = Westhi tekst.

Пауль Алвре
(Тарту)

ФОРМЫ МНОЖЕСТВЕННОГО ЧИСЛА ОСНОВЫ НА -i В ФИНСКОМ ЯЗЫКЕ

Резюме

В результате слияния признака множественного числа *i* с конечным *i* в основе слова в прибалтийско-финском языке-основе образовался дифтонг $\underset{<}{ii}$, который в части диалектов сохранился, но в некоторых диалектах переходил в $\bar{i}$, а затем *i*. Эта форма и послужила базой для появления *i*-евого множественного числа. Вместе с тем, встречающийся в основах множественного числа *i* а также *ei*, $\bar{e}$, *e* происходят из $\underset{<}{ii}$, а не из *i*, как предполагают М. Рапола и др. Переход $\bar{i} > ei$ фонетически невозможен, но зато вполне возможен переход $\underset{<}{ii} > ei$. Встречающееся в некоторых финских диалектах парадигматическое чередование $\bar{i} : i$ указывает на исходные формы множественного числа типа *keppi 'палка' : *keppiiksi : *keppiä (в закрытом слоге $\underset{<}{ii}$, а в открытом — *i*).

Основа множественного числа в словах с основой на -*i* образуется в финском языке пятью различными способами, из них два последних имеют более позднее происхождение: 1) в большей части финских диалектов бытует тип *sirpi*- (: *sirppi* 'серп'), *paperi*- (: *paperi* 'бумага'); в старой письменности *i*-свое склонение наблюдается сравнительно редко (*synnistä* 'о грехах', *röfviäristä* 'о разбойниках'), а в современном литературном языке оно окончательно утрачено; 2) в некоторых хямеских диалектах, на территории Северной Похьянмаа и еще несколько севернее употребляется тип *sirpi*- (: *sirppi* 'серп'). *paperi*- (: *paperi* 'бумага'); 3) юго-западным по происхождению является тип *sirpei*-, *paperei*-, распространившийся первоначально по территории ниже-сатакунтаских, а затем также средне- и северно-

похъянмааских диалектов; основы на *-ei* были излюбленными формами древних авторов (*synneille* 'грехам', *caurungeisa* 'в городах'); в современном литературном языке это единственно возможный вариант основы мн. числа; в качестве диалектных вариантов в юго-западных и прилегающих к ним диалектах можно встретить основу множественного числа на *ē* и *e*: *papēl*, *papel(la)* 'у попов'; последняя изредка встречается и у древних авторов (*teinestä* 'о учениках' *penningetä* 'копейки'); 4) на южном участке употребления множественного числа с сильной ступенью чередования (в районе финского залива) встречается тип *sirppillä* 'на серпах'; на северном участке, где причиной появления множественного числа с сильной ступенью чередования является удвоение согласного в основе слова, употребителен, с одной стороны, тип *sirppillä* 'на серпах' (в его восточной части); 5) *loi-*, *loi-*-евый тип множественного числа, довольно типичный для целого ряда участков восточнофинских диалектов (в особенности от основ на *-oi* и *-o*), встречается на этой территории также и от основ на *-i* (*sirppilöi-* и др.).

Весьма пеструю картину во множественном числе представляют падежные формы генитива, партитива и иллатива. Здесь устанавливается большое количество форм по аналогии, а также контаминации падежных форм, имеющих самые разнообразные окончания.